

מסורת הש"ס

א) וְלַעֲלֹכָא בִּי, ב) ס"א ל"ה, ג) נְשִׁירִינֵין גַּבְלִי, ד) וְרִי"ה כו. חולין כג. ע"ש, ה) ט' נ' מוס', גיטין מה; ד"ה ביהודה;ו) (תוספתא פ"ד, ו) (פירוש צביה הקביות של מלכים והיו גם ארזותם הכנה ולא היה משה יודע אחריו. עיין ערך קבנעט ג, ח) [בראשית מע], ט) [בראשית ג, ו] צ"ל אשר לא יעלה מלח המשפחות וגו' ולא, ז) צ"ל בזה, ח) ס"ה לאלישע,

הגהות הב"ח

א) גב' שנאו שם בני עשו: ב) (ג) שם ואי לא אינעסק ביה יוסף אחיו מי לא הוי: ג) רש"י ד"ה ואי לא וכו' ובקבורתו כמד לא כ"ל ותמת ומסקנא נמו: ד) ד"ה נתעסקו בצנה וינצלו את מזרעם:

מוסף רש"י

בגורן זה שמקיפין לו אסד. המוקף סייג של קוליס [בראשית ג ח]. אשר כריתו לי. קנימי, דיקקת זכנה מעטו (חולין כג) כמו אשר קניתי [בראשית ג ח].

מאי שנא מעיקרא. דאקדמיניהו למזכרים מקמי אחי יוסף ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא ואחיו והדר וכל העולים אמו: ופי. דרך לאסוף אטדין ולעשות מהן גורן: **שמקיפין** לו **אטד**. גדר של קוליס: **שנשים ושעה כהרים**. י"צ נשיליס דישמעאל וכ"ג אלופים נמנו בעשו. וא"ת כ"ה הן תימן וקנו נמנו ב' פעמים וא"ת קרח נמנה ב' פעמים שני קרח הן אחד מבני אליפז ואחד מבני אהליצמה. ומ"מ ל"ה הן וכתרו של יוסף הרי ל"ו: **קא מעכב** שלא יקצרוהו שם: **אמר**. קרית ארבע שמה שאינה מחזקת אלף ד' זוגות. הא דא"ר יצחק לאו מלתא דעשו היא אלף גמרא קאמר ליה לתימר טעמא דעיכובא דודאי כן הוה דדברי עשו שאינה מחזקת אלף ח' קצרים: **איהו**. יעקב: **קברה ללאה בדידיה**. בחלק המגיעו דכתיב ושמה קברה את לאה: **זנינטיס**. כשמכרת הבכורה: **נהי דזנינטיס לצבורי**. ולא אטול פי שנים אלף כמוהו: **פשיטותא מי זניני**. חלקי בחלק פשוט לא מכרתי: **א"ל אין**. פשיטותיך נמי זכנת חלקך במערה זו לגמרי שכן אמר אבינו בשעת מיתא אשר כריתי לי ואין כירה אלף לשון מכירה כמו ואכרה לי בצמשה עשר כסף (הושע ג): **הנו איגרא**. הראו שטר מכירה: **יקירן אודניה**. כדזו אזניו משמוע: **מאי האני** למה אינכם קוצרין אותו: **שקיל גולפיס**. מקל כמו גולפי טובי בלע מאבדמי בערכין (דף כג). **ואי לא אינעסק ביה יוסף אחיו מי לא הוי מעיסקי ביה**.

כלומר היאך הניחוהו אחיו ליוסף ליעול לו את השם לצדו של קבורת אביהם וכי פרקו מעליהן העול ולא חשו לו ואם לא נתעסק בו הוא הם לא היו עסוקין בו והכניצ וישאו אותו בניו אלמא אף הם היו עסוקין במשאלו א) וקבורתו ומסקנא כתיב אחרי קברו את אבינו) תלה הכתוב בו שהוא היה עיקר הדבר: **אמרו**. אחיו ציינהו הניחו לו להתעסק בו כנגד כולנו: **כדודו**. של אבינו במלך יותר מבהדיוטות שיוסף מלך הוא: **נתעסקו בצניה**. ^(י) של מזרעם: **כדי שיתצרכו מימיו**. תמיד לפי שאין ארץ מזרעם שמה ממי גשמים אלף שכולה עשויה יאורים ומתצרך וממלא אותן יאורים ומשקין מהן השדות והיינו דכתיב (זכריה יד) והיה ^ואם לא יעלה מכל משפחות וגו' לא עליהם יהיה הגשם ואם משפחת מזרעם לא תעלה ולא ^ותבא ולא עליהם ואין כתיב כאלן הגשם אלף ולא עליהם יהיה אותו נהר שהן שותין ממנו ויונתן בן עוזיאל תרגם ולא עליהם תיסק נילוס: ויסי **האחד מפיל הקורה** וגו'. בתלמודי אלישע כתיב בתלמים: **והוא שאול**. השאליוהו לו: **סלמידו של משה**. ולא שלמד מפיו אלף תורתו של משה למדו ^ולאליהו: **בקברניט של מלכים**. בקבורת של מלכים. ולשון יוני הוא:

הללו אמרו אחד של מת

המקנא פרק ראשון סוטה

יג.

תורה אור השלם

סרַח בת אשר נשתיירה מאותו הדור. תימה והלא מכיר וילרץ בן מנשה נולדו צימי יעקב והיו מצאי הארץ למה לא שאלם משה והם היו מבני בניו של יוסף י"ל שסוד הגאולה נמסר לסרח כדאיתא צפירקי ר"א (פסק מח) וכיון שנא משה הלכו זקני ישראל אללה לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שאלו שלשים שנה לפני הקץ וממלכו עתה זה ואמרה להם מה לשון אמר לכם המושיע הזה אמרו לה פקוד פקדמי אמרה להם א"כ הוא הוא לכן הלך גם משה אללה. ממוספת רבי: סמליון

דכתיב י ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו לידע מה יהא בסוף נבואתה: יוסף זכה וכו'; מאי שנא מעיקרא דכתיב י² ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו' והדר י³ וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו ומאי שנא לבסוף דכתיב י⁴ וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו והדר וכל העולים אתו לקבור את אביו א"ר יוחנן בתחילה עד שלא ראו בכבודן של ישראל לא נהגו בהן כבוד ולבסוף שראו בכבודן נהגו בהן כבוד דכתיב י⁵ ויבאו עד גורן האטד וכי גורן יש לו לאטד א"ר אבהו מלמד שהקיפיהו כתרים לארוננו של יעקב כגורן זה שמקיפים לו אטד שבאו ב) בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה תנא כולם למלחמה באו כיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארוננו של יעקב נטלו כולן כתריהן ותלאום בארוננו של יעקב תנא שלשים וששה כתרים נתלו בארוננו של יעקב יעקב י⁵ויספדו שם מספד גדול וכבר מאד תנא אפי' סוסים ואפילו חמורים ^ו(מאילו מאילו) כיון שהגיעו למערת המכפלה אתא עשו קא מעכב אמר להן ⁶ממרא קרית הארבע היא חברון ^אואמר רבי יצחק קרית ארבע ארבע זוגות היו אדם וחווה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה איהו קברה ללאה בדיירה והאי רפייש דידי הוא אמרו ליה זבינתה אמר להו נהי דזביני בכירותא פשיטותא מי זביני אמרו ליה אין דכתיב י⁷בקברי אשר כריתי לי וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצבק ^חאין כירה אלא לשון מכירה שכן בברכי הים קורין למכירה כירה אמר להו הבו לי איגרתא אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניזיל גיזיל נפתלי דקליל כי איילתא דכתיב י⁸נפתלי אילה שלווחה הנותן אמרי שפר א"ר אבהו אל תקרי אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים בריה דדן תמן הוה ויקירן ליה אודניה אמר להו מאי האי ואמרו ליה קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון ^טשקל קולפא מחייה ארישיה נתן עיניה וגפלו אכרעא דיעקב פתחינהו יעקב לעיניה ואחיק והיינו דכתיב י⁹ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ ברם הרשע באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב י¹⁰למה אשכל גם שניכם יום אחד ואע"ג דמיתתן לא ביום אחד הואי קבורתן מיהא ביום אחד הואי ואי לא ^יעסק ביה יוסף אחיו לא הוו מעסקי ביה והכתיב י¹¹וישאו אותו בניו ארצה כענן אמרו הניחו לו כבודו במלכים יותר מבהדיוטות: מי לגו גדול מיוסף כו': ת"ר בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו שכל ישראל כולן נתעסקו בבזיה והוא נתעסק במצות שנאמר י¹²חכם לב יקח מצות וגו' ¹³ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור הלך משה אצלה אמר לה כלום את יודעת היכן יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בגילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו הלך משה ועמד על שפת נילוס אמר לו יוסף יוסף הגיע העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה עצמך מוטב אם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך מיד צף ארוננו של יוסף ואל תתמה היאך ברזל צף שהרי כתיב י¹³ ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו' אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל והלא דברים ק"ו ומה אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה צף ברזל מפניו מפני משה רבינו על אחת כמה וכמה רבי נתן אומר "בקברניט של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברניט של מלכים אמר יוסף הגיע עת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקין משבועתך באותה שעה נודעזע ארוננו של יוסף נטלו משה והביאו אצלו וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הללו אחד של מת ואחד של שכינה מהלכין זה עם זה והיו עוברין ושבין אומרים מה טיבן של שני ארונות ואחד של שכינה וכי מה דרכו של מת להלך עם שכינה אמרו

קיים

ג) אולי צ"ל ויטל להיות ששניהם הכינו לעשו בלוחם שעה.

- ויתצב אחתו מרחק לידעה מה יעשה לו: שמות ב ד
- ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים: בראשית ג ז
- וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפם וראנם ויבקרם עובד בארץ גשן: בראשית ג ח
- ויושב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו אחיק קברו את אביו: בראשית ג י
- ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וקברו מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים: בראשית ג י
- ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק: בראשית לה כז
- אבי השביעני לאמר הזה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שקמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי אשר ואשקבה: בראשית ג ה
- נפתלי אילה שלחה נתןן אמרי שפר: בראשית מט כא
- ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ ברם דקישע: תהלים נח יא
- עד שוב אף אחיק ממך וישכב את אשר עשית לו ושלחתי לקחתיך משם לקח אשכל גם שניכם יום אחד: בראשית כו מה
- וישאו אותו בניו ארצה כענן ויקברו אותו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחות קבר מאת עפרן החתי על פני המקרא: בראשית ג י
- חכם לב יקח מצות ואולי שפתנים יקלטו: משלי י ח
- ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ויאמר ויצעק ויאמר אהה אדני והוא שאול: ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שקמה ויצף הברזל: מלכים ב ו ה-ו

תוס' שאנין (המשך)

של מתכת והשתא נחא שלא הלך אצלה אלא פשענה בו והגידה לו הדבר. ארון של מתכת יש וקבעוהו בגילוס. וכי דרכו של מת הלך עם השכינה במדריש יש ששמו עצמות ויוסף עור של כבש ונכנסה בו באותו עור ורח חיים והיינו דכתיב ונהג כצאן יוסף: קיים זה מה שכתוב בזה פי' במכילתא מפ' כתיב הכא אנכי וכתיב ביוסף התחת אלהים אנכי. כתיב הכא לא יהיה לך אלהים אחרים וכתיב בזה את האלהים אני ירא. כתיב הכא זכור. וכתיב הכא וטבות טבת והכן ואין והכן אלא לשבת שנא' והיה ביום הששי והכינו. כל י' הדברים ולא תשא את אחיך ולא תקח ולא את מספר ימיו אמלא ואם זכה מוסיפין לו